

Маріупольський
університет

ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

Збірник матеріалів науково-
практичного круглого столу

10 грудня 2024

Київ 2024

Редакційна колегія:

Голова Вікторія ГРИГОР’ЄВА, завідувач кафедри права МДУ, кандидат юридичних наук, доцент;

Заступник голови Юлія КАМАРДІНА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент;

Члени оргкомітету: Марія ПОЖИДАЄВА, професор кафедри права, доктор юридичних наук;

Анна ПОЛІТОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент;

Євген ЧЕРНИХ, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент.

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою економіко-правового факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 5 від 18.12.2024).*

П 68 Права людини в умовах воєнного стану: прикладний аспект: збірник матеріалів науково-практичного круглого столу, м. Київ, 10 грудня 2024 р. / за заг. ред. В.В. Григор’євої, Ю.В. Камардіної, М.А. Пожидаєвої, А.С. Політової, Є.М. Черниха. – Київ : МДУ, 2024.– 68 с.

У матеріалах круглого столу висвітлюються особливості реалізації прав людини в умовах воєнного стану, а також міжнародні та регіональні механізми захисту прав людини. Представлено теми доповідей за основними напрямками роботи круглого столу: загально-теоретичні аспекти захисту прав людини в умовах воєнного стану. Міжнародне гуманітарне право та захист прав людини; правозахисні механізми захисту прав людини: стан та перспективи; реалізація та захист прав людини в умовах глобальних кліматичних змін. У збірнику представлено статті за матеріалами доповідей. Матеріали круглого столу адресовані науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами реалізації та захисту прав людини в умовах воєнного стану в Україні.

УДК 342.7”364”(06)

Матеріали подаються в авторській редакції.

Відповідальність за якість та достовірність даних, точність цитат та іншої інформації несуть автори публікацій.

ПОЖИДАЄВА Марія,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри права
Маріупольського державного університету, м. Київ
БАСТРИГА Микола,
2 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
освітньої програми «Право»
Маріупольський державний університет, м. Київ

СУЧАСНА ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПРАВОВІ ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Фінансова система України є важливим елементом економічної структури країни, що виконує ключову роль у забезпеченні сталого розвитку, інвестиційної привабливості та соціальної стабільності. Вона включає різні компоненти, такі як банківська система, небанківські фінансові установи, ринок цінних паперів, страховий сектор, а також державні фінанси. Фінансова система забезпечує механізми для мобілізації, розподілу та використання фінансових ресурсів, необхідних для економічної діяльності.

Протягом останніх двадцяти років фінансова система України стикалася з численними викликами, пов'язаними із глобальними фінансовими кризами, зовнішніми економічними шоками, політичною нестабільністю, пандемією, війною. Ці фактори можуть викликати зниження довіри до фінансових установ, зростання ризиків для інвесторів та необхідність реформування існуючих правових механізмів регулювання.

Однак, незважаючи на ці труднощі, фінансова система України демонструє позитивні зміни. Упровадження таких сучасних технологій, як цифрові фінансові технології та електронні платіжні системи, надає нові можливості для розвитку фінансової інфраструктури. Адаптація українського законодавства до європейських стандартів і норм, що відбувається в рамках євроінтеграційних процесів, також сприяє модернізації фінансової системи держави.

Як відомо, завдяки банківській системі України, що є невід'ємною складовою фінансової системи країни, відбувається розподіл фінансових ресурсів та грошових коштів, їх мобілізація та залучення в економічний обіг. Так, з перших днів повномасштабного вторгнення окупаційних військ росії Правління Національного банку України (далі – НБУ) приймає постанову від 24.02.2022 р. № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» для забезпечення цінової та фінансової стабільності [1; 2].

На сьогодні пріоритетними напрямками фінансової політики України є національна оборона та безпека. В умовах правового режиму воєнного стану державний бюджет фактично поділяється на дві основні частини - військову та соціально-гуманітарну. Згідно із ст. 35 Закону України «Про національну безпеку України» для сектору безпеки і оборони встановлено державне фінансове забезпечення на рівні не менше 5 відсотків від запланованого обсягу ВВП (див. абз.2 ч.1 ст. 35 Закону України) [3]. У 2025 році усі військові видатки будуть дорівнювати 26,3% ВВП та фінансуватися за рахунок внутрішніх доходів і запозичень. Фінансування невійськових видатків, зокрема соціальні виплати, програми підтримки економіки, зарплати вчителів і лікарів тощо, забезпечується через підтримку міжнародних партнерів України [4]. З огляду на це підвищено розміри ставок податку на прибуток для відповідних суб'єктів, військового збору, ренти на пісок, щебінь та каолін шляхом внесення змін до Податкового кодексу України.

Поряд із цим, триває підвищення інфляції, за прогнозами НБУ до кінця 2024 року інфляція пришвидшиться до 9,7%, але в наступному році вона знизиться до 6,9%, а у 2026 році – повернеться до цілі НБУ 5%. Відновлення економіки триватиме, цього року реальний ВВП збільшиться на 4%. У наступні два роки зростання вітчизняної економіки прискориться на 4,3%–4,6% [4, с. 4-5]. Такий сценарій прогнозу НБУ побудований на припущеннях щодо збереження достатніх обсягів міжнародної підтримки та поступової нормалізації умов

функціонування національної економіки, що, зокрема, сприятиме поступовому поверненню вимушених мігрантів і зростанню інвестицій в Україні [4, с. 4-56].

Однією з найбільш вагомих загроз для сучасних економік є фінансова нестабільність, яка здатна спричинити глибокі кризи, що торкаються всіх сфер життєдіяльності суспільства. Для подолання цієї проблеми необхідно застосовувати системні заходи, які зміцнюватимуть стійкість фінансової інфраструктури у цілому та фінансових установ зокрема. Одночасна розробка аналітичних інструментів для прогнозування фінансових криз дозволить запобігати їм на ранніх стадіях або пом'якшити їх наслідки.

Глобальна координація дій між національними фінансовими регуляторами різних країн також може бути невід'ємним елементом для передбачення фінансових криз та загроз фінансової нестабільності, оскільки глобалізація робить економіки надто взаємопов'язаними. Ефективне управління ліквідністю через надання підтримки фінансовим установам під час кризових моментів допоможе зберегти стабільність. Важливим є й захист прав споживачів через забезпечення прозорості фінансових продуктів і послуг, що зменшить ризики накопичення фінансових «бульбашок». І варто підвищити результативність державного нагляду через упровадження систем раннього попередження та аналізу ризиків, а також сприяти розвитку фінансових технологій.

В умовах російської збройної агресії проти України стабільність фінансової системи нашої держави може перебувати під впливом поточних ризиків і загроз, що перешкоджає сталому економічному розвитку України. У той же час, слід зазначити, що певний рівень фінансової стабільності забезпечується, перш за все, завдяки масштабній міжнародній підтримці та, на жаль, зниженню споживчого приватного попиту.

Так, позитивним прикладом ефективної боротьби з фінансовою нестабільністю може слугувати досвід Швейцарії в управлінні банківським сектором. Після глобальної фінансової кризи 2008 року країна впровадила жорсткі вимоги для капіталізації банків, що дозволило уникнути масштабних кризових явищ у фінансовій системі. Цікавим є досвід Скандинавських країн, які завдяки тісному міжнародному співробітництву змогли успішно відреагувати на фінансові виклики і загрози, упроваджуючи гнучкі регуляторні механізми.

Отже, застосування в Україні зазначеного вище комплексного та системного підходу, поєднуючи державне регулювання з підтримкою інновацій у фінансовій сфері, сприятиме створенню стійкої, прозорої та стабільної фінансової системи, яка здатна протистояти зовнішнім шокам і кризам, зберігаючи довіру учасників фінансових ринків та забезпечуючи довгостроковий економічний розвиток.

Література:

1. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>
2. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18: постанова Правління Національного Банку України від 21.07.2022 № 154. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0154500-22#Text>
3. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text%20>.
4. Мінфін: підписано Закон про Держбюджет-2025 і податкові зміни для фінансування Сил оборони та забезпечення фінансової стабільності. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-pidpysano-zakon-pro-derzhbiudzhethet-2025-i-podatkovizminy-dlia-finansuvannia-syl-oborony-ta-zabezpechennia-finansovoi-stabilnosti>
5. Національний банк України. Інфляційний Звіт. Жовтень 2024 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q4.pdf?v=10